

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ДІАЛОГУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

В статье рассматриваются особенности использования учебного диалога в ходе изучения английского языка на старшей ступени обучения. Автор приводит примеры мини-диалогов при изучении нового и закреплении изученного материала.

The article deals with the peculiarities of using educational dialogue in the process of studying English by senior pupils. The author gives the examples of mini-dialogues while studying new material and improving the previous one.

Потреба суспільства в якійсній освіті підвищує вимоги до сучасного навчання в практиці загальноосвітньої школи. Соціально-економічні зміни активізують процеси оновлення шкільної політики, зміни відношень сторін педагогічного процесу. У зв'язку зі стійкою тенденцією щодо демократизації навчального процесу значну роль у його структурі відіграє взаємодія вчителя та учнів.

Взаємодія має місце в тому випадку, якщо суб'єкти педагогічного процесу вступають у контакт один з одним. Характер цих контактів породжує протиріччя між збільшенням обсягу навчальної інформації та неефективними формами її переказу; потребою суспільства в людях, що відрізняються самостійністю, оригінальністю суджень та неформальним засвоєнням навчальної інформації учнями. Здолання цих протиріч передбачає пошук більш ефективних форм взаємодії вчителя та учнів у навчальному процесі. Саме тому актуальність в останній час здобуває діалогічний підхід до організації навчання та взаємодії вчителя та учнів на уроці. Даний підхід найбільш повно відображає природу дидактичної взаємодії, співробітництва та співтворчості, створює оптимальні умови для діалогічного спілкування в системі відносин "учитель-учні".

Проблема діалогу не є новою в педагогіці. Ще з давніх часів діалог розглядали як спосіб вирішення навчально-виховних проблем. Діалог трактували як спосіб взаємодії,

спілкування, духовної єдності та самоствердження особистості (Сократ, Платон, Аристотель) [1].

Пізніше діалог розглядали як спосіб філософствування, форму спілкування між людьми (Ф.Гемстергойс), спосіб самопізнання та самовдосконалення особистості (Ф.Шлейєрмахер) [1].

Сучасні педагоги (В.Ф.Литовський, С.Ю.Курганов) вбачають специфіку навчального діалогу у формулюванні та постановці учнями висловлювання-питання. Діалог розглядається як спільна мовленнєва творчість вчителя та учнів [3].

Розвивальна функція навчального діалогу обґрунтовується в роботах Л.Л.Челідзе. У процесі навчального діалогу учні розвивають логічну культуру, вчать міркувати, тобто категоричні знання їх змінюються ствердженнями-питаннями, ствердженнями-сумнівами [4].

Отже, діалогічне навчання – це спільна діяльність вчителя та учнів при ситуативному моделюванні навчальної інформації у формі діалогу. Діалогічний підхід передбачає перебудову педагогічного процесу, де в його основу покладено систему “особистість-вчитель – особистість-учень”. І педагог, і його учні є активними учасниками навчально-виховного процесу, який будується на взаємній повазі до особистості кожного.

Основу діалогічного навчання складають гуманітарні дисципліни, бо саме вони переносять людину в світ спільного існування, взаємодії, взаємовідношень та спілкування їх один з одним. Якість знань з гуманітарних дисциплін залежить від того, як учень може знайти вихід з нестандартної навчальної ситуації, побачити протиріччя та здолати їх, сформулювати навчальну проблему та самостійно досягнути очікуваного результату.

Навчальний діалог, разом із реальним досвідом відношень та спілкування у навчальній роботі, дозволяє активно розвивати свідомість та самосвідомість учнів; долати розрив, що існує між змістом гуманітарних дисциплін, де й досі викладаються основи наук, та самосвідомістю, самовизначенням особистості. Через гуманітарне знання в ході діалогічного

навчання відбувається розвиток учнів як особистості та суб'єкта діяльності. Навчальний діалог, забезпечуючи кожному учаснику активну позицію, сприяє розвитку інтелекту, емоційної сфери; впевненості у власних здібностях та можливостях; розвитку комплексу особистісних якостей, що дозволяє його учаснику реально оцінити свої можливості, розвивати здібності до співробітництва, толерантність, комунікабельність, контактність. У навчальному діалозі знання не є самоціллю. Вони лише засіб здобування його учасниками особистісних смислів, орієнтацій у комунікативних ситуаціях, способів діалогічного спілкування, виробки суб'єктної позиції.

Сьогодні ми працюємо в парадигмі гуманізації. Ідея гуманізації освіти має пряме відношення до мови. Вивчення іноземної мови як однієї з гуманітарних дисциплін дозволяє вирішувати пізнавальні, розвиваючі, духовно-моральні та інші завдання в сукупності. Основною рушійною силою навчального процесу у старших класах (10-11 кл.) є пізнавальні протиріччя між тим, що учень вже знає, та тим, що він ще має засвоїти (нові знання, вміння, навички). Учень оволодіває іноземною мовою в процесі діяльності, якою безпосередньо керує вчитель. Таким чином, рівень сформованих навичок, умінь та рівень розвитку учня зумовлені характером спільної діяльності того, хто навчає, і того, хто вчиться. Обидві ці сторони є динамічними та в процесі навчання включаються в складну систему взаємодії. Отже, ми приходимо до висновку: складність завдань, які вирішуються індивідуально та колективно, зумовлюють перехід від монологізації мовної форми розумової діяльності до її діалогізації [2].

Процес мовлення учнів старших класів здебільшого будується на вже вивченому матеріалі, однак, відповідно до наших спостережень, вони вільно користуються як засвоєним, так і новим матеріалом, майже без труднощів варіюють та комбінують його. У процесі діалогічного контакту учні можуть вирішувати більш складні комунікативні завдання, будувати більші за змістом висловлювання. У зв'язку з цим учителю необхідно застосовувати якомога більше різноманітних засобів формування діалогічного мовлення. І перш за все, слід будувати діалогічне спілкування на основі того лексичного матеріалу,

яким учні вже володіють з метою його активізації та вдосконалення. Завдяки цьому відбувається розподіл лексики на рецептивну та продуктивну, де кількість останньої значно зростає, що, у свою чергу, полегшує учням будувати речення та цілі висловлювання. Крім того, учні отримують значний мовленнєвий досвід, коли вони можуть вільно включати в своє висловлювання зовсім нові лексичні одиниці, які будуть засвоюватися безпосередньо в процесі спілкування. Більш змістовні висловлювання потребують вивчення більш складних граматичних явищ та форм, таких, як Sequence of Tenses, Subjunctive Mood (Conditional sentences), Infinitive Phrases, Gerund, Participle та інші. Саме завдяки діалогічному мовленню, яке виступає реальним актом спілкування, відбувається більш ефективне засвоєння та вдосконалення як лексики, так і граматичних явищ в англійській мові.

Використовувати діалогічне мовлення в навчальному процесі бажано, починаючи з міні-діалогів, які виконуються за зразком. У нашій статті ми продемонструємо кілька прикладів таких міні-діалогів з теми "Choosing the career", передбаченої шкільною програмою з іноземної мови. Учням пропонують декілька варіантів міні-діалогів, які вони спочатку відтворюють, а потім складають свої власні за даними зразками. Учні працюють у парах.

1.

- I want to become an astronomer.
 - Don't you? What made you choose the profession?
 - I like sky and everything connected with it, so I decided to combine hobby with job.
 - I see, but you haven't got any progress in Chemistry and Physics...
- Do I really need to know the subjects?

2.

- What do you intend to do after leaving school?
- I think I will go to the University.
- Really? I'm going to enter the University too.
- Which one?
- I haven't decided yet.
- Me too.

3.

- What is your father?
- He is a surgeon at our local hospital.
- Would you like to be the same?
- Oh, no. I'm afraid of blood.
- Are you? So what do you think of your future occupation?
- I want to be a teacher.

4.

- Hi, Peter. I hear you work at an engineering company?
- Yes, I'm a bricklayer.
- Why haven't you chosen the profession of your vocation? I remember you were good at cooking?
- It's only my hobby and has nothing to do with the job.
- Oh, I see.

5.

- I hear you are going to change your job?
- Yes, I'm. It suits me better.
- But it's not the job of your vocation .
- I've found one which is better-paid.
- You know money is not everything.

Дані приклади міні-діалогів демонструють, як можна вдосконалювати вивчення та закріплення вже відомих та нових лексичних явищ, використовувати прості та більш складні граматичні конструкції, притаманні реальному спілкуванню. Структуру та питання в цих міні-діалогах побудовано, враховуючи інтереси та невеличкий досвід самих учнів, що, у свою чергу, робить процес діалогічного мовлення більш живим та реальним. Важливо також і те, що дані міні-діалоги є базою для організації та відтворення справжніх діалогів, вони вчать учнів вільно реплікувати, що є вкрай важливим для формування вмінь вести непередготовлений, природний діалог.

Навчальний діалог містить у собі великі можливості для самовираження, самоствердження особистісного начала в навчанні. Позиція активного діяча забезпечує учням можливість не тільки здобувати знання, зумовлені шкільною програмою, але й перенести свої зусилля на розвиток творчого потенціалу власної особистості, на духовне та моральне становлення.

Самовираження в навчальному процесі засобами діалогу буде стимулювати потребу в оновленні знань, зріст пізнавальних інтересів та потреб, позитивне ставлення до навчання, що сприятиме підвищенню якості навчання гуманітарних дисциплін у практиці загальноосвітньої школи.

Література

1. Каган М.С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений. – М.: Политиздат, 1988. – 319с.
2. Купчинский Г.М. Диалог в процессе совместного решения мыслительных задач// Проблемы психологического мышления. – М.: Наука, 1981. – С.92-121.
3. Курганов С.Ю., Литовский В.Ф. Учебный диалог как форма обучения. – К., 1983. – Вып.22.
4. Челидзе Л.Л. Диалог Сократа и проблема равенства людей// Культура и общественное развитие. – Тбилиси, 1979. – С.100-101.

Л.Ю.Пузанова

ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТІВ У СИСТЕМІ “УЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ” ЗАСОБАМИ ГУМАНІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

В статье рассматриваются возможности гуманистического подхода к организации педагогического процесса в преодолении конфликтных отношений между учителем и учеником.

The possibilities of the humanistic approach to the organization of pedagogical process in overcoming the conflict relations between the teacher and the pupil are considered in this article.

Нові тенденції гуманізації освіти пов'язані з пошуком та практичним втіленням положень особистісно-зорієнтованого навчання та виховання. Олюднення шкільного буття розглядається вагомим чинником гуманізації всього суспільства, яке насичене суперечностями, непорозуміннями і різноманітними конфліктними ситуаціями між людьми. Ускладнюються умови особистісного становлення молоді